

Lángfestés, oldhatóság

I. főcsoport elemei

Kémia 9.

Készítette: Somogyvári Rita

Lektorálta: Zseni Zsófia

Kiskunhalas, 2014. december 31.

Balesetvédelem

Minden munkahelyen, így a természettudományos kísérletek végzésekor is be kell tartani azokat a szabályokat, amelyek garantálják a biztonságos munkavégzést a gimnáziumunkban. Az előírásokat komolyan kell venni, és aláírással igazolni, hogy tűz és balesetvédelmi oktatáson részt vettél.

Általános szabályok

- A tanulók a laboratóriumi gyakorlat megkezdése előtt a folyosón várakoznak, s csak tanári kísérettel léphetnek be a laboratóriumba.
- A laboratóriumba csak az ott szükséges füzetet, könyvet, íróeszközt viheted be. Táskát, kabátot csak külön engedély alapján szabad bevinni.
- A laboratóriumban étel nem tárolható; ott enni, inni tilos!
- A laboratóriumban az iskolától kapott köpenyt kell viselni, a hosszú haját hajgumival össze kell kötni!
- A munkahelyedet a feladat végzése közben tartsd rendben és tisztán!
- A munkavédelmi, tűzrendészeti előírásokat pontosan tartsd be!
- A laboratóriumot csak a kijelölt szünetben hagyhatod el. Más időpontban a távozáshoz a tanártól engedélyt kell kérni.
- A laboratóriumban csak a kijelölt munkával foglalkozhatsz. A gyakorlati munkát csak az elméleti anyag elsajátítása után kezdheted meg.
- Az anyag-és eszközkidrást, a füzetvezetést az órát tartó tanár szabályozza.
- A laboratórium vezetőjének, munkatársainak, tanárod utasításait maradéktalanul be kell tartanod!

Néhány fontos munkaszabály

- Törött vagy repedt üvegedényt ne használj!
- Folyadékot tartalmazó kémcső a folyadékfelszíntől lefelé haladva melegítendő. Nyílását ne tartsd magad vagy társad felé!
- A vegyszeres üvegek dugóit ne cserélgess össze! Szilárd vegyszert tiszta vegyszeres kanállal vedd ki, a kanalat használat után töröl el! Megmaradt vegyszert a vegyszeres edénybe visszaönteni nem szabad!
- A laboratóriumi lefolyóba ne dobj olyan anyagot (pl. szűrőpapírt, gyufaszálat, parafadugót, üvegcserépet stb.), amely dugulást okozhat!
- Az eszközöket csak rendeltetészerűen, tanári engedéllyel szabad használni!
- Az eszközöket, berendezéseket csak rendeltetészerűen és csak az adott paraméterekre beállítva használhatod!
- Vegyszerekhez kézzel nyúlni szigorúan tilos!
- Soha ne szagolj meg közvetlenül vegyszereket, ne kóstolj meg anyagokat kémia órán!
- Ha bőrödre sav vagy lúg kerül, először mindig töröld szárazra, majd bő vízzel öblítsd le!
- A legkisebb balesetet vagy az eszközök meghibásodását azonnal jelentsd a szaktanárnak!
- Munka közben mind a saját, mind társaid testi épségére vigyáznod kell!
- Tanóra végén rakj rendet az asztalodon tanárod és a laboráns irányításával!

1. óra

Tűzijáték, avagy a színek kavalkádja

Emlékeztető

A látható fény fotonjai termikus gerjesztést hoznak létre lángfestéskor. A fémek külső héján elhelyezkedő elektronok magasabb energiájú pályára kerülnek. Amikor az elektronok vissza-kerülnek alapállapotba, az energiakülönbséget foton formájában kisugározzák, így az adott fémre jellemző színt bocsátják ki.

Eszköz és anyaglista

3 db megfelelő oldatokkal átitatott szűrőpa-
pírcsík
gyufa
nátrium-klorid
kalcium-klorid
porcelántégely

vegyszeres kanál
borszeszégő
kálium-nitrát
réz-nitrát
vasdrót

Munkavédelem

Kalcium-klorid

Kálium-nitrát

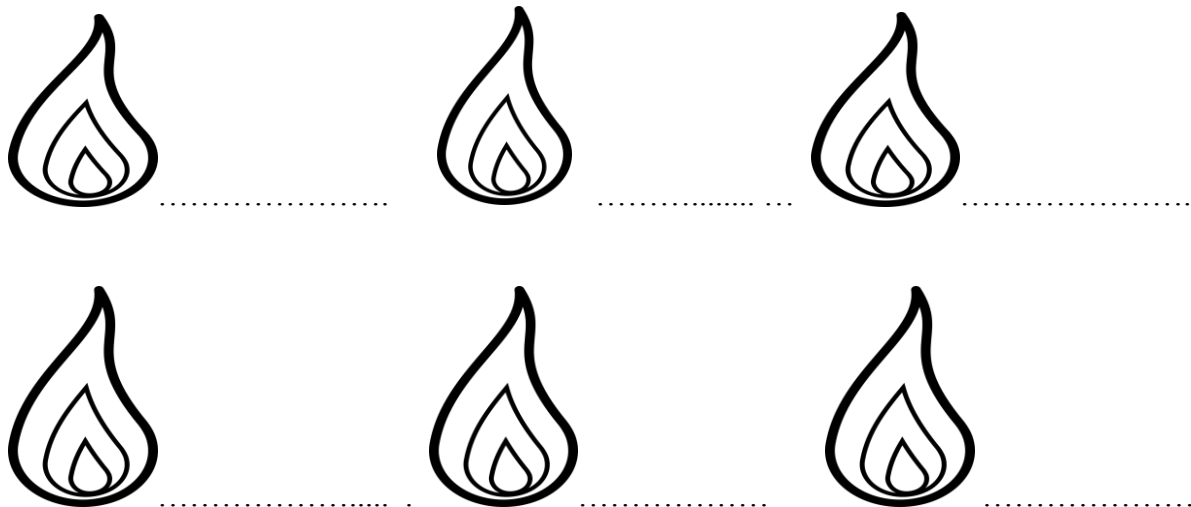

Réz-nitrát

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

1. A bemutató tanár különböző anyagok lángfestését mutatja be.
2. Anyagok: kalcium-klorid (CaCl_2), nátrium-klorid (NaCl), lítium-klorid (LiCl), bárium-klorid (BaCl_2), réz-nitrát ($\text{Cu}(\text{NO}_3)_2$)
3. Eszközök: Bunsen-égő, porcelántégely, vasdrót
4. A vasdrótot mártsuk a következő anyagokba, majd tartsuk Bunsen-égő lángjába

Írd oda az anyagok nevét a vonalra, és színezd megfelelő színűre a lángot! (Ez a rajz fontos lesz a következő feladatnál!)

2. Néhány anyagot te is megvizsgálhatsz a következőképpen:

A vasdrótot mártsuk a következő sókba, majd tartsuk Bunsen-égő lángjába!

1. Nátrium-klorid
2. Kálium-nitrát
3. Kalcium-klorid
4. Réz-nitrát

Töltsd ki a táblázatot!

	szín
nátrium	
kálium	
kalcium	
réz	

1. Tálcádon találsz három számozott szűrőpapír-csíkot.
2. Szűrőpapír csíkok elkészítése

1. A vizsgálandó vegyületek alkoholos-vizes oldatát (5cm³ etil-alkohol, 25cm³ deszt. víz, egy kanál só) töltsük szórófejes üvegedénybe
2. Szűrőpapírcsíkokat fűjük be a fenti oldatok egyikével és szárítsuk meg.
3. A gyerekeknek osszunk ki 3 darab, a fentiek szerint előkészített és megszámozott szűrőpapírcsíkot
4. Porcelántégelybe téve egymás után gyújtassuk meg őket.

Tálcádon találsz három számozott szűrőpapír-csíkot.

Tedd a csíkokat egyenként porcelántálba majd gyújtsd meg!

Az előző feladat segítségével próbáld meg beazonosítani a láng színe alapján, hogy melyik anyagokkal van átitatva a szűrőpapír.

- I. ....
 II. ....
 III. ....

Érdekességek, kiegészítések, gondolkodtató kérdések

– „Ami elzavarja és szétesztatja a rossz szellemeket az a tűz.

A szikra az mindig jó jel,

A szellemek ellen a hang harcol,

a füst a jó atmoszférát teremtője”.- tarják a kínaiak. A tűzijáték pedig mindez együtt.

A tűzijáték történetét a lőpor feltalálásával szokták kezdeni, azonban már jóval régebbi időkben is használtak különféle köd- és tűzeffektusokat az egyiptomi papok, hogy ezzel vallási tanaik szolgálatába állítsák a népet.

Az örök életet adó gyógyszer kutatása során felfedezik a feketelőport. Sun Si Miao, a híres alkimista és gyógyszerész, Liuyangban kifejleszti a petárdát, majd később a tűzijátékot.

Az első feljegyzések tűzijátékokról a XII. században készültek Kínában. Az első gyár is itt jött létre.

Az 1600-as évek környékén tűzijáték petárdák megjelentek a palotákban, mint adócikkek, melyeket az udvari méltóságok igen nagyra értékelték.

Magyarországon először Mátyás király esküvőjén tartottak tűzijátékot, amely 1476-ban volt.

Így szól róla a beszámoló:

„Az Rachtákat bocsátgatták felfelé, a' kik is feljebb egy stucz-lövésnyinél, igenesen, nagy zúgással mentenek fel, és odafenn nagy ropogást vittenek végben, és onnanfeljül lángos csillogokat hullattanak le.”

Napjainkban Magyarországon évente közel 1000 tűzijátékot rendeznek.

Miért is színes a tűzijáték?

A tűzijátékoknál meggyújtják a robbanóanyagot, ez biztosítja az égéshez és a gerjesztéshez szükséges hőt (kb. 800-1000 °C). Az égen a fém sók elégnak, összetevőikre bomlanak [pl.: NaCl → Na + Cl], a fém atomok gerjesztődnek [a vegyértékelektronpárok termikus ütközése során, (pl.: Na → Na*) végül a gerjesztés során kapott energia kisugárzódik fényként (fotoemisszió, pl.: Na* → Na + hv) és megjelennek a színek.

Házi feladat

Nézz utána hol létesült Magyarországon az első tűzijáték gyár?

.....

Felhasznált irodalom

<http://www.petarda.hu/index.php/t%C3%B6rt%C3%A9nelmi-%C3%A1ttekint%C3%A9s/a-t%C3%BBzij%C3%A1t%C3%A9koz%C3%A1s-k%C3%ADnai-t%C3%B6rt%C3%A9nete.html>
http://pixabay.com/get/920aed6fde298f1fad63/1416699219/fire-37477_1280.png?direct

2. óra

A leveleket kérem „hasonló a hasonlót” keresi jeligére a kiadóba!

Emlékeztető

Az oldat két (vagy több) anyag homogén keveréke. Vagyis az oldat olyan két (vagy több) komponensű elegy, amelyben az egyik összetevő az oldószer, a másik összetevő az oldandó anyag. Az ilyen rendszerek a valódi oldatok.

Eszköz és anyaglista

8 db főzőpohár
olaj
vaj
víz
pirospaprika
zsír
vegyszeres kanál

sósav
benzin
etanol
3 db kémcső
Bunsen-égő
kémcsőfogó

Munkavédelem

Sósav (hidrogén-klorid)

Benzin

Etanol

Kálium-permanganát

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Hétköznapi anyagok oldódása:

1. Találsz 8 kémcsövet az asztalodon, és a következő anyagokat: olaj, vaj, víz, etanol, benzin, sósav

Mindegyik kémcsőbe tegyél 1 ml olajat, majd

a, Az első kémcsőbe 3 ml vizet!

b, A második kémcsőbe tegyél 3 ml etanolt!

c, A harmadik kémcsőbe tegyél 3 ml benzint!

- d, A negyedik kémcsőbe tegyél 3 ml sósavat!
e, Rázd össze a kémcsövek tartalmát!

Rajzold le a kísérletet!

- Készíts táblázatot az oldódásról, az előző kísérlet alapján! Írd be az oldódás mértékét!
(Oldódik, nem oldódik, kismértékben oldódik)

Anyagok				

2.Folytasd a kísérletet!

Tegyél egy vegyszeres kanálnyi margarint minden kémcsőbe, majd

- A, adj hozzá 3ml vizet!
B, adj hozzá 3ml etanolt!
C, adj hozzá 3ml benzint!
D, adj hozzá 3ml sósavat!
E, Rázd össze jól a kémcsövek tartalmát!

- Rajzold le a kísérletet!

- Készíts táblázatot az oldódásról, az előző kísérlet alapján! Írd be az oldódás mértékét!
(Oldódik, nem oldódik, kismértékben oldódik)

Anyagok				

Hogyan főz a kémikus? Avagy miben oldódik a pirospaprika?

Írd le hogyan készítesz pörköltalapot!

.....

3, A tálcádon találsz három kémcsövet:

1. Az elsőbe önts vizet majd szórj bele pirospaprikát rázd össze a kémcsövet!

Tapasztalat : .....

2. A másodikba önts olajat és szórj bele pirospaprikát!

Tapasztalat : .....

3. A harmadikba tegyél egy picit zsírt, melegítsd fel, és ezután tedd bele a pirospaprikát!

Tapasztalat : .....

Melyik anyag (ok)ban oldódott legjobban a paprika és miért?

.....

Tanári kísérlet:

Eszköz és anyaglista

Kálium-permanganát
cérna
üveghenger

gézlap
gyújtópálca 1 db

- Gézlapba kálium-permanganát kristályokat csomagolunk, cérnával összekötjük és egy gyújtópálca darabra fellógatjuk.

-Vízzel megtöltünk egy üveghengert, és a tetejére rakunk egy pácát úgy, hogy a kristályok beleérjenek a vízbe

-Figyeljük meg az oldódás folyamatát

Magyarázat: A kálium-permanganát szilárd kristályos anyag. Kristályrácsában váltakozva található meg a negatív és pozitív töltésű részecskék.

A vízmolekulák mozgásuk során nekiütköznek a kristályrács részecskéinek, folyamatosan egy-re több részecske szakad ki a kristályrácsból, ezeket körbeveszik a vízmolekulák, és a hőmozgás révén elkeverednek lassan az egész oldatban.

Érdekességek, kiegészítések, gondolkodtató kérdések

Gondolkozz, tervezz! Kémcsőbe öntöttünk benzint és vizet, melyik anyag hol helyezkedik el, és ezt hogyan tudod bizonyítani? Rajzold le a kísérletet és adj rá magyarázatot!

Magyarázat:

.....
.....

-Vörös húshoz vörösbor, fehér húshoz fehérbor, vajon miért így választják az emberek a borokat?

Nem is gondolnánk, hogy a válasz a kémiával kapcsolatos. A vörös húsokban sokkal több a zsír és a faggyú. Evéskor a nyelvünket és a szájpadlást bevonják ezek a zsírok így a második és a harmadik falat már kevésbé ízletes, mint az első. A zsírok apoláris anyagok, amelyeket vízzel nem lehet lemosni. A borban viszont található egy anyag a csersav, vagy más néven tannin ennek az anyagnak van egy poláris és egy apoláris része, poláris része a nyálban oldódik, míg apoláris része a szájpadlást bevonó zsírrétegben oldódik könnyedén. A vörös bor fogyasztása közben a nyálban micellák keletkeznek, amelyek a belsejében oldott zsír van, felszínükön pedig a csersav poláris részei. Ez a micellaemulzió nyelésnél aztán kimosódik a szájból. A vörösborban több csersav van mint a fehér borban, ezért a vörösbor a zsírosabb vörös húsokhoz ajánlják. A kevésbé zsíros fehér húsokhoz, pedig a kevesebb csersavat tartalmazó fehér borokat ajánlják.

- Ha erős chili paprikát eszel vajon milyen folyadékot érdemes rá inni, hogy a csípősség enyhüljön?

.....

Házi feladat

Végezz gyűjtőmunkát a következő témakörben: ásványvizek összetétele

Nézz utána a jód oldódásának!

Rajzold le és színezd, milyen színnel oldódik a jód különböző anyagokban!

Felhasznált irodalom

Rózsahegy Mária-Wajand Judit: 575 Kísérlet a kémia tanításához (Tankönyvkiadó, Budapest, 1991)
Dr. Ludányi Lajos, Dr. Tóth Zoltán Kémia 9. (Mindennapok tudománya) (Maxim kiadó Budapest 2012)

3. óra
Mitől függ az oldhatóság?

Emlékeztető

Az oldhatóság az oldott anyag és az oldószer aránya a telített oldatban.

Telített oldat az, amely az adott hőmérsékleten már nem képes több anyagot feloldani.

Telítetlen az oldat, ha adott hőmérsékleten még több anyag feloldására képes

Túltelített oldat: Ha adott hőmérsékleten töményebb, mint a telített oldat.

A túltelített oldatban lejátszódó folyamatok

A „feleslegben lévő” oldott anyag kristályok formájában kiválik (kikristályosodik) az oldatból

A nyomástól, a hőmérséklettől, az oldószer minőségétől, a szilárd fázis kristály módosulatától függ az oldhatóság (rombos kén, monoklin kén)

A hőmérséklet-növelés gyorsítja az oldódás folyamatát. A hőmérséklet növelésénél a legtöbb szilárd anyagnak nő az oldhatósága, a gázoké csökken.

Mivel adhatjuk meg az oldhatóságot?

Az oldhatóságot megadhatjuk az adott hőmérsékleten telített oldat w/w%-os összetételével is.

Eszköz és anyaglista

műanyag orvosi fecskendő
szénsavas ásványvíz
vasháromláb
nátrium-klorid (konyhasó)
hidrogén-klorid (sósav)

Bunsen-égő
kerámiaborítású drótháló
3 db főzőpohár
nátrium-hidrogénkarbonát (szódabikarbóna)

Munkavédelem

hidrogén-klorid (sósav)

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Egy „bubi” két bubi sok bubi?

1. Műanyag orvosi fecskendőbe szívjatok fel szénsavas ásványvizet!

Figyeljétek meg mennyi buborék található benne!

.....

Fogjátok be a fecskendő végét, és próbáljátok összenyomni a folyadékot!

Mit tapasztalsz?

.....

Mi a jelenség magyarázata?

.....

2. Egy főzőpohárba önts ásványvizet, és Bunsen-égő lángja felett kezd el melegíteni

Mit tapasztalsz?

.....

A megfelelő válasz aláhúzásával válaszolj!

A hőmérséklet csökkenése hatására a vízben oldott gázok oldhatósága csökken/nő/ nem változik.

Ha a hőmérséklet nő, a szén-dioxid-gáz vízben való oldhatósága csökken/nő/nem változik

Három főzőpoharat készíts elő!

Számozott poharakba önts szénsavas ásványvizet!

Add hozzá az ásványvízhez sorrendben a következő anyagokat!

1. nátrium-klorid
2. nátrium-hidrogénkarbonát
3. hidrogén-klorid

Rajzold le a kísérletet!

Írd le tapasztalataid a táblázatba!

szénsavas ásványvíz	nátrium-klorid	nátrium-hidrogénkarbonát	hidrogén-klorid
Tapasztalat:			
Magyarázat:			

Foglaljuk össze a kísérletek alapján, hogy mitől függ az oldhatóság.

.....

Érdekességek, kiegészítések, gondolkodtató kérdések

Hogyan tudod megkülönböztetni két ugyanolyan palack ásványvízről, (ha a kupakjuk is azonos), hogy melyik szénsavas és melyik szénsavmentes ásványvíz?

.....

A gázok oldhatóságának hőmérsékletfüggése hogyan függ össze a vízben élő állatok (pl.halak) életével?

.....

Vegyünk-e oxigénnel, dúsított” vizet?

¹ Nap mint nap látjuk az üzletek polcain és halljuk a televízióban, milyen jó hatásúak az oxigénnel dúsított vizek, szinte az összes gyakori betegségre „jók” ha megnézzük az ajánlásokat vizsgáljuk meg valóban így van-e?

Dr. Riedel Miklós kémikus, az ELTE Fizikai Kémia tanszékének tudományos főmunkatársa vizsgálta ezt a problémát. A víz szobahőmérsékleten, a szokásos légköri nyomáson literenként körülbelül tíz milligramm oxigént tartalmaz, ami a levegőből származik, de ezt mindenféle szennyeződés csökkenti. A víz oxigéntartalmát persze lehet növelni a nyomás növelésével, de csak egészen 40-50 mg-ig (néhány, csodavíz” 2000mg-ot ír). Persze a víz kinyomja”magából a felesleget. Nem beszélve arról, hogy az oxigén felvételére a tüdők alkalmas és nem a gyomrunk

³ Magyarországon a Magyar Ásványvíz Szövetség adatai szerint 2000 és 2007 között a következőképp alakult az egy főre eső fogyasztás literben:

- 2000: 39,2
- 2001: 42,4
- 2002: 50
- 2003: 60
- 2004: 60
- 2005: 70
- 2006: 85
- 2007: 105

A tengervízben az oldott oxigén oldhatósága kb. 20 %-al alacsonyabb, mint édesvízben

A vízben az oxigénnel való ellátottság korlátozott.

Házi feladat

Gyűjts adatokat, mennyi oldott szén-dioxidot tartalmaznak az ásványvizek!

.....
.....

Nézz utána mi lehet az oka annak, hogy felrázzák a pezsgőt mielőtt locsolni kezdik!

.....
.....

Mi lehet az oka annak, hogy az oxigén gáz sokkal kevésbé oldható vízben, mint a szén-dioxid gáz (ugyanolyan körülmények között)?

.....

Felhasznált irodalom

index.hu/tudomany/2011/01/12/atveres_az_oxigenes_viz/

[http://www.uni-](http://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/didaktik_der_chemie/kernpraktikumfriese/loeslichkeit_von_gasen_in_wasser_kohlenstoffdioxid.pdf)

[muenster.de/imperia/md/content/didaktik_der_chemie/kernpraktikumfriese/loeslichkeit_von_gasen_in_wasser_kohlenstoffdioxid.pdf](http://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/didaktik_der_chemie/kernpraktikumfriese/loeslichkeit_von_gasen_in_wasser_kohlenstoffdioxid.pdf)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%81sv%C3%A1nyv%C3%ADz>

4. óra

Az I. főcsoport és tulajdonságaik változása

Emlékeztető

Az I. főcsoport elemeit (kivéve a hidrogént) alkálifémeknek nevezzük. Nevüket onnan kapták, hogy vízzel maró lúgokat (alkáliákat) képeznek. Az alkálifémek reakcióképessége igen nagy, ezért csak a levegőtől elzárta, petróleum alatt tárolhatók.

A periódusos rendszer vízszintes sorait periódusnak nevezzük, 1-től kezdve számozzuk. Egy perióduson belül az elemek alapállapotú atomján a legkülső héj főkvantumszáma megegyezik és egyenlő a periódus számával.

A függőleges oszlopokat főcsoportoknak nevezzük.

A főcsoportokon belül a külső elektronhéj szerkezete azonos, így a kémiai tulajdonságok hasonlóak, de lefelé haladva az atomtömeg és a magtöltésszám miatt a fizikai tulajdonságok megváltoznak.

Eszköz és anyaglista

nátrium-klorid

vasdrót

kálium-nitrát

Bunsen-égő

Munkavédelem

Kálium-nitrát

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Sorold fel mely elemek tartoznak a periódusos rendszer I. főcsoportjába!

.....

Az izgága nátrium, avagy a nátrium reakciója a vízzel
Tanári kísérlet

Eszköz és anyaglista

csipesz

kés

óraüveg

szűrőpapír

üveglap

üvegkád

szemcseppentő

nátrium

desztillált víz

fenolftalein indikátor

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Csipesszel kiemelünk a petróleum alól egy kis nátriumot és a szűrő-papíros óraüvegen vágunk belőle néhány milliméternyi darabkát.

Félig töltjük az üvegcádat vízzel és néhány csepp fenolftaleint cseppentünk bele. Csipesszel a víz felszínére helyezzük a nátrium darabkát, majd azonnal a kádra borítjuk az üveglapot.

Később megismételjük a kísérletet úgy, hogy egy nátriumdarabkát szűrőpapírból hajtogatott kis csónakba helyezve bocsátunk vízre. Ekkor is üveglappal fedjük a kádat!

Figyeld meg a tanár által bemutatott kísérletet, és válaszolj a kérdésekre!
Készíts rajzot a kísérletről!

Milyen volt a nátriumon a vágási felület színe?

.....

Hol helyezkedett el a vízen a nátrium, milyen lett az alakja? Magyarázd meg miért?

.....

Hogyan viselkedett a nátrium a vízen? Miért?

.....

.....

Milyen színűre változott a fenolftalein színe és mit jelent ez?

.....

Írjuk fel a lejátszódó folyamat reakcióegyenletét!

.....

Mi történt a kis csónakkal és miért?

.....

Végezd el a kísérletet!

Lángfestés: nátrium-klorid, kálium-nitrát

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Mártsd bele a drótot a nátrium-kloridba, és tartsd Bunsen-égő lángjába, a kálium-nitráttal ismételd meg ugyanezt!

Eszköz és anyaglista

nátrium-klorid
vasdrót

kálium-nitrát
Bunsen-égő

Lángfestés: nátrium-klorid, kálium-nitrát!

láng színe: .....

Érdekességek, kiegészítések, gondolkodtató kérdések

A nátrium- és a kálium ionok fontos szerepet játszanak az emberi szervezet működésében, pl. az idegrendszeri jelek továbbításában, az izom-összehúzódás elindításában, a szívritmus és a vérnyomás szabályozásában, és a sejtek tápanyagfelvételében.

Egy felnőtt átlagos napi kálium szükséglete 2-5 g, míg nátriumból 0,5-2 g közötti érték. Normális esetben átlagos táplálkozás mellett nátrium- ill. káliumhiány nem alakul ki, hiszen megfelelő mennyiségben vesszük őket magunkhoz. Hiány csak speciális esetekben jelentkezik pl. erős hasmenés, izzadás, hányás esetén.

A nátrium esetében inkább a túlfogyasztás jellemző, hiszen étелеink sózásával gyakran túlzott mennyiséget viszünk be a szervezetünkbe.

Hogyan hat a talajra és a növényekre a nátrium túlzott mennyisége?

A zöldségfélék között a bimbóskel, karalábé, retek, fejes káposzta, burgonya, spenót, spárga, zeller, sárgarépa, paradicsom, cékla, mángold és torma nátrium felvételi képessége jelentősebb. Nem reagál a nátrium ellátásra az uborka, paprika, saláta, petrezselyem, hagyma és a tök. A túlادagolásra, túlzott nátrium mennyiségre a só tűrés szerint reagálnak az egyes növények.

A nátrium túlzott mennyisége nem csak a növények táplálkozását, a talaj minőségét is kedvezőtlenül befolyásolja. Elsősorban a talaj szerkezetének romlását okozza a nátrium felhalmozódás, a szikesedés, mert a humuszkolloidok felületéről a morzsás szerkezetet biztosító kalciumot lecseréli. Ha a kicserélhető kationok összes mennyiségéből eléri az 5 %-ot már jelentkeznek káros hatások. A szerkezetromlás a levegőzöttséget, a vízgazdálkodást és ezzel sok egyéb talaj tulajdonságot ront el, jelentősen csökkentve a talaj termőképességét. Észrevehetően szikesíti a talajt 5-15 % mennyiségben, felette pedig erős szikesedés jellemző

Házi feladat

Nézz utána mitől fújódik fel a vízre dobott mentőcsónak!

Mit jelent a gyógyászatban a „fiziológiás” sóoldat elnevezés?

Felhasznált irodalom

www.cogsci.bme.hu/.../2%20-%20Alapok%20-%20Idegsejt%20sejtmem
<http://www.petarda.hu/index.php/t%C3%B6rt%C3%A9nelmi-%C3%A1ttekint%C3%A9s/a-t%C3%BBzj%C3%A1t%C3%A9koz%C3%A1s-k%C3%ADnai-t%C3%B6rt%C3%A9nete.html>
http://pixabay.com/get/920aed6fde298f1fad63/1416699219/fire-37477_1280.png?direc